

HET CATECHUMENAAT

Inleiding

Het komt regelmatig voor dat volwassenen zich aanbieden om christen te worden of gedoopt te worden. We noemen deze volwassen doopkandidaten 'catechumenen'. God spreekt hen aan en Hij vindt respons in hun leven.

Als katholieke gemeenschap kennen we een eeuwenlange traditie van de kinderdoop, maar we zijn nauwelijks gewend om volwassenen voor te bereiden op de sacramenten van het doopsel, vormsel en Eucharistie (de drie initiatiesacramenten).

Hoe kunnen we hen in de parochie verwelkomen en behulpzaam zijn om christen te worden en te blijven?

In deze notitie zetten we een weg uit voor een dergelijke, voornamelijk parochiële, voorbereiding. Het bevat nieuwe diocesane beleidslijnen voor het catechumenaat ¹, alsook een beknopt overzicht van de ondersteuning die parochies hierbij van het bisdom kunnen krijgen.

Als Kerk is het onze taak om een missionaire gemeenschap te zijn, open op de zoekende mens van vandaag. Een uitdaging die we serieus nemen als we het catechumenaat een eigen plaats geven in het pastoraat van vandaag. Een taak die de gemeenschap kan vervullen als ze zichzelf steeds blijft vernieuwen; zich realiseert dat ze zelf altijd leerling blijft.

Bisdom van 's-Hertogenbosch

December 2017

¹ Geaccordeerd door de dekens op 12 oktober 2017; van kracht vanaf 1 januari 2018

De catechumenen en de gelovige gemeenschap

Christen worden en blijven kun je niet in je eentje. Iemand die zich aanbiedt om gedoopt te worden, om christen te worden, heeft gelovige en getuigende vrienden nodig. Een gelovige gemeenschap brengt niet alleen geloofskennis naar hem over en initieert hem in het christendom, maar zij kan de catechumeen tevens helpen een 'nieuwe' mens te worden... een mens bewoond door God, bemind voor altijd en thuis in de christelijke gemeenschap.

Het doopsel is immers met Christus sterven aan de oude mens om herboren op te staan. Een gelovige gemeenschap is nodig om dit paasmysterie tastbaar te maken. God is aan het werk in de catechumeen, maar ook doorheen de gelovigen. Zij kunnen elkaar helpen groeien, zich te vernieuwen en herboren te worden.

Het begeleiden en vormen van volwassenen die het doopsel aanvragen, is dan ook niet alleen een zaak van enkelingen die zich voor deze taak inzetten, maar van de hele gelovige gemeenschap. Het komt er op aan om als gemeenschap een catechumenale gevoeligheid te ontwikkelen.

Het is de bedoeling van de nieuwe beleidslijnen om heel de gemeenschap – de priesters, de diakens, de pastorale werkers en werksters, maar ook de vele gelovigen die bij de parochies betrokken zijn – gevoelig te maken voor de nieuwe bron van hoop voor het leven van de Kerk die het catechumenaat voor volwassenen is.

Wat beoogt het catechumenaat

Vanaf het moment dat iemand de wens uit om gedoopt te worden, begint het catechumenaat. Het is een periode van voorbereiding, van innerlijke groei en van geïnitieerd worden in het christelijk geloof. Dit gebeurt op vijf vlakken:

Initiatie in de Bijbel als Gods woord

Voor iemand die christen wil worden, is de kennismaking met de Bijbel onmisbaar. De Bijbel verhaalt hoe God doorheen de geschiedenis met mensen op weg gaat, tot op vandaag. Catechumenen leren de Bijbel lezen, niet alleen als interessant cultureel boek, maar ook als een hen toesprekend woord van God.

Initiatie in het christelijk leven

Christen-zijn omvat het hele leven. De manier waarop christenen in het leven staan, hun visie op de samenleving, hun omgaan met mensen dichtbij en veraf, wordt bepaald door hun christelijk geloof. Voor catechumenen is het een hele ontdekkingstocht om de christelijke levenswijze te leren kennen.

Initiatie in de plaatselijke geloofsgemeenschap

Christen-zijn kan men niet alleen. Het christelijk geloof wordt meer levend in gemeenschappen die dit geloof belichamen en doorgeven. Een bijzonder moment van ontmoeting is de Eucharistie, hoogtepunt en bron van de christelijke gemeenschap.

Initiatie in de liturgie en de sacramenten

De liturgie van christenen heeft een heel eigen karakter. Het vraagt tijd om de diepte en de rijkdom van de (katholieke) liturgie te ontdekken.

Initiatie in het gebed

Het gebed is de meest intieme beleving van het christelijk geloof. Hier wordt de Godsrelatie heel diep beleefd. Catechumenen zullen het gebed ontdekken als een kracht en steun in hun christen-woorden en christen-zijn.

Middels het catechumenaat gaat de Kerk op weg met een kandidaat, vertrekkend vanwaar deze staat. Kandidaten zijn zeer verschillend. Het catechumenaat zal dan ook altijd maatwerk zijn.

Het Romeins ritueel 'Het doopsel van volwassenen', zoals het uitgevaardigd is na het Tweede Vaticaans Concilie in 1972 (een Nederlandse versie verscheen in 2001) biedt een liturgisch- en catechetisch traject waarmee voor iedere kandidaat een persoonlijk weg kan worden uitgezet.

De catechumenaatsweg

We hechten er zeer aan om volwassenen in de Paaswake (of op eerste Paaszondag) te dopen.

Hoe lang een parochie met een kandidaat op weg gaat naar de doop en hoe intensief deze periode zal zijn, hangt allereerst van de kandidaat af. Toch nodigen we parochies uit om te trachten hier een klein anderhalf jaar voor uit te trekken: vanaf de Advent en Kersttijd tot en met de Veertigdagen- en Paastijd het jaar erop. Werkelijk thuiskomen in geloof en christelijk leven vraagt immers tijd. In de praktijk zal het kunnen voorkomen dat een korter traject voldoende wordt geacht. Het is aan de pastoor om dit overeenkomstig zijn pastoraal inzicht te bepalen. Een periode van september-oktober tot en met de daarop volgende veertigdagen- en Paastijd blijkt uit ervaring voor de meeste catechumenen raadzaam te zijn.

De catechumenaatsweg bestaat uit verschillende perioden en vieringen. Elke periode heeft zijn betekenis en is essentieel voor de innerlijke groei van de doopkandidaat. De vieringen markeren telkens de overgang naar een volgende periode.

De eerste periode – de eerste verkondiging

IN DE PAROCHIE

Deze periode noemt men ook het pre-catechumenaat.

Het is een verkennende fase waarin er gepolst wordt naar de motivatie van de doopkandidaat. Wat drijft hem / haar om gedoopt te worden? Hoe verwoordt de kandidaat zijn / haar verlangen om tot de Kerk van Christus te willen behoren? En katholiek te worden?

Er vindt ook een eerste (kerugmatische) verkondiging plaats waarin de doopkandidaat innerlijk geraakt kan worden door de Blijde Boodschap; het gaat om een eerste kennismaking met het Evangelie, het christelijk geloof en de Kerk.

Tegen het einde van deze periode wordt de doopkandidaat gevraagd zijn / haar (eerste) motivatie schriftelijk te verwoorden en een eerste formulier ('opname in het catechumenaat') in te vullen.

De plechtigheid van de opname in het catechumenaat is de eerste openlijke stap van de doopleerling. De kandidaat maakt immers zijn / haar verlangen aan de Kerk kenbaar. Hierbij zet de kandidaat een belangrijke stap.

Tijdens een viering in de plaatselijke gemeenschap wordt de kandidaat gezegend met het kruisteken en ontvangt hij / zij een Bijbel. Er vindt een eerste zalving met catechumenenolie plaats. De kandidaat is nu officieel 'geloofsleerling'.

Na ontvangst van het formulier wordt de naam van de catechumeen in een register op het bisdom ingeschreven.

Voor de eerste periode is digitaal beschikbaar:

- een tijdschema ten behoeve van uitstippelen (persoonlijk) traject catechumeen*
- enkele tips en suggesties voor aanpak eerste periode – o.a. opstellen doopmotivatie, projecten pré-catechese*
- plechtigheid van 'opname onder de geloofsleerlingen' - digitaal*
- formulier 'opname in het catechumenaat' (vanaf opname is catechumeen lid van de Kerkgemeenschap; op diocesaan niveau wordt het 'register van de catechumenen' bijgehouden)*

De tweede periode: de inwijding in het gelovig leven

IN DE PAROCHIE

In deze periode kan een catechumeen groeien in het christelijk geloof, in een persoonlijke relatie met Jezus Christus, in het leven als christen. Door de begeleiders wordt de geloofsleerling geleidelijk ingewijd in de Bijbel, in het christelijk leven, in de geloofsgemeenschap, in de liturgie en in de sacramenten, en in het gebed. Naast deze catechesemomenten in een kleine groep zijn de zondagsvieringen uitgesproken kansen. De catechumeen woont in deze periode zo veel mogelijk de Eucharistie bij, maar communiceert niet. De catechese en de liturgie beïnvloeden en stimuleren elkaar inhoudelijk.

In de loop van deze periode krijgt de geloofsleerling meer zicht op de eigenlijke beweegredenen om gedoopt te worden. Tegen het einde van deze periode wordt een tweede formulier 'aanvraag opname in de R.K.-Kerk' ingevuld.

Na ontvangst van het formulier nodigt de bisschop de geloofsleerling schriftelijk uit voor de plechtigheid van de uitverkiezing in de kathedraal.

Viering van de uitverkiezing en de naamopgave **IN DE KATHEDRAAL**

Opnieuw zet de doopkandidaat een belangrijke stap. Om deze overgang te markeren is wederom een liturgisch moment voorzien. Deze viering vindt plaats in de kathedraal op de eerste zondag van de Veertigdagentijd. Tijdens deze viering gaat de bisschop voor.

Alle catechumenen van het bisdom bieden zich aan voor de definitieve naamopgave en de bevestiging van hun weg naar het doopsel. Er wordt speciaal voor hen gebeden en voor de tweede maal worden ze gezalfd met de catechumenolie.

Het is de Kerk die de doopkandidaten uitkiest, vandaar de naam 'uitverkiezing'. De doopkandidaten stemmen hiermee in door de 'naamopgave' of 'inschrijving'. Ze zijn vanaf dit moment 'doopleerlingen'

Voor de tweede periode is beschikbaar:

- een handreiking voor aanpak tweede periode – tips en materiaal voor (Bijbelse, liturgische) catechese-bijeenkomsten
- formulier 'aanvraag opname R.K.-Kerk'
- plechtigheid van uitverkiezing ten behoeve van de voorbereiding van de catechumeen

De derde periode: de innerlijke zuivering en verlichting

IN DE PAROCHIE (+ KATHEDRAAL)

De Veertigdagentijd valt samen met deze derde periode van de catechumenaatsweg.

De catechumenen worden vanaf nu intens voorbereid op het ontvangen van de initiatiesacramenten (doopsel, vormsel en Eucharistie). Hier

speelt niet zozeer de catechese een belangrijke rol, als wel de spirituele vorming van de doopleerling. Het is een periode van zuivering van hart en geest, alsook een verlichting (een innigere kennis verwerven van de Christus als Verlosser).

In deze periode kunnen bepaalde rituelen voltrokken worden:

- Op de derde, vierde en vijfde zondag de zogenaamde 'dooponderzoeken': een overdenking; wat kan er in mijzelf nog genezen en hoe kan ik het goede in mij versterken.
- Op de derde en vijfde zondag kan ook de overdracht van de Geloofsbelijdenis en het Onze Vader plaatsvinden.
- Op Stille Zaterdag kunnen vervolgens enkele kleine rituelen voltrokken worden: de teruggave van de Geloofsbelijdenis en het Onze Vader, de Effeta-ritus, de keuze van een christelijke voornaam.

Een parochie die zo nu en dan een catechumeen heeft, zal in de zondagsvieringen bij voorkeur de lezingen uit de A-cyclus nemen, omdat deze catechetisch zeer rijk zijn. Het zijn o.a. de evangeliën van de Samaritaanse, de blindgeborene en Lazarus. Jezus wil levend water, licht en leven zijn voor de catechumenen. De lezingen kunnen ook centraal staan in catechesebijeenkomsten. Heeft een parochie jaarlijks catechumenen, dan is het aan te bevelen de lezingen van de A-cyclus (in het B- en C-jaar) te lezen in speciale catechumenaatsbijeenkomsten.

Omdat het belangrijk is dat de gemeenschap zichzelf steeds blijft vernieuwen, zou het ideaal zijn als er juist in de Veertigdagentijd een aanbod van geloofsvorming is voor de reeds gedoopte parochianen, waarbij de catechumenen zich kunnen aansluiten. Zo'n jaarlijks aanbod getuigt van een bewustzijn dat de parochie zelf altijd leerling blijft. Dat heel de geloofsgemeenschap zich voorbereidt op de hernieuwing van haar doopsel.

Viering van het doopsel en de Eucharistie

IN DE PAROCHIE

In de Paaswake van de plaatselijke geloofsgemeenschap wordt de catechumeen gedoopt en uitgenodigd om voor het eerst deel te nemen

aan de Eucharistie (de eerste Communie).

Het ritueel voorziet direct na het doopsel de zalving met chrisma (het vormsel). Er wordt echter ook de mogelijkheid geboden om de toediening van het vormsel uit te stellen tot rond het einde van de periode van mystagogie.

Voor de derde periode is beschikbaar:

- *handreiking voor aanpak derde periode – suggesties voor catechese (rond lezingen uit de A-cyclus) en liturgie*
- *liturgie van de overdracht (of bevestiging) en de dooponderzoeken én suggesties voor homilie en voorbede*
- *uitnodiging van catechumenen bij chrisma-mis*
- *formulier ‘aanvraag toediening doopsel van volwassene’*
- *plechtigheid van initiatie -viering van het doopsel van volwassenen in Paasnacht of Paaszondag – digitaal*

De vierde periode: de verdere inwijding

IN PAROCHIE + KATHEDRAAL

Na de viering van het doopsel en de Eucharistie in de Paasnacht, breekt de periode van de verdere inwijding aan of de periode van de mystagogie.

De mystagogie is eigenlijk een model voor blijvende verdieping in het geloof. Iedere gedoopte groeit immers zijn leven lang in het geloof. Vooral de peter en meter blijven de nieuw-gedoopte vergezellen, maar ook de geloofsgemeenschap is een thuis geworden.

Zoals in de derde periode is het goed als er een jaarlijks aanbod van geloofsverdieping is voor alle parochianen, dat de ‘nieuw-gedoopten’ samen met hen zich voorbereiden op het Pinksterfeest, op de hernieuwing van hun zending in de wereld.

Viering van het vormsel

De vierde periode, en daarmee de catechumenaatsweg, wordt liturgisch afgesloten met de toediening van het vormsel aan alle ‘nieuw-

gedoopten' van het bisdom, door de bisschop op het hoogfeest van Pinksteren.

Zo worden de nieuw-gedoopte en de parochie speciaal uitgenodigd om de gehele Paastijd daadwerkelijk als periode van mystagogie te laten werken. Bovendien wordt de aandacht erop gevestigd dat het doopsel niet het einde is van de catechumenaatsweg, maar het leven als christen in de wereld van vandaag.

Voor de vierde periode is beschikbaar:

- een handreiking voor aanpak vierde periode – o.a. mystagogie doop en Eucharistie*
- uitnodiging van nieuw-gedoopten voor een gezamenlijke pelgrimage én voor een diocesaan catechesemoment*
- plechtigheid van vormsel ten behoeve van de voorbereiding van de nieuw-gedoopte*

En dan: christen zijn en steeds meer worden

MET DE PAROCHIE

10

Samen met de nieuw-gedoopten wordt door de parochie gezocht naar een vorm van permanent contact....

Voortgaande catechese zal een steun zijn. En het leven van de christelijke gemeenschap waarin de Eucharistie centraal staat, zal een blijvende bron zijn om als christen niet uitgedroogd te raken.

Jaarlijks worden de nieuw-katholieken – samen met die van vorig jaar – in de loop van het najaar uitgenodigd voor een diocesane ontmoeting: 'Dag voor Nieuw Katholieken'.

Deze dag kan samen gaan met 'werving' van nieuwe doopkandidaten.

De verschillende betrokkenen

Een volwassene die wil thuishoeken in het christelijk geloof en in de Kerk, wordt begeleid en vergezeld door gelovige en getuigende christenen. Wie is er allemaal betrokken bij de catechumenaatsweg?

De catechumeen

De volwassene (14 +) die zich aanbiedt om gedoopt te worden.

De bisschop

De bisschop is uiteindelijk de verantwoordelijke voor de initiatie van nieuwe christenen in de gemeenschap. Hij gaat voor in de viering van de uitverkiezing en de inschrijving. Bij deze en andere gelegenheden, zoals de chrisma-mis, kan hij de catechumenen ontmoeten. Hij zal de nieuwgedoopten het sacrament van het vormsel toedienen op het hoogfeest van Pinksteren. Zo kan hij laten zien dat het de bisschop is die volwassenen opneemt in de Kerk.

De plaatselijke geloofsgemeenschap

Een volwassene helpen om christen te worden en te blijven, behoort tot de verantwoordelijkheid van alle gedoopten. Zij vormen een gelovige familie die de catechumenen verwelkomt in haar midden.

Meestal zal deze geloofsgemeenschap de plaatselijke parochie zijn. Men kan ook uitwijken naar een parochie waar de mogelijkheid bestaat dat een kandidaat samen met andere kandidaten de catechumenaatsweg kan gaan. In de dekenale bijeenkomsten kan hiertoe uitgenodigd c.q. in bemiddeld worden.

In de parochie kan door de pastoor een werkgroep samengesteld worden, die zorgdraagt voor zowel het catechumenaat als het jaarlijks aanbod van geloofsvorming en verdieping voor de parochie tijdens Veertigdagentijd en Paastijd. Deze groep bestaat uit:

- de catechumeen (catechumenen) eventueel samen met partner
- de persoonlijk begeleider(s) c.q. doopborg (*zie verderop*)
- eventueel de peter(s)/meter(s) van de catechumeen (catechumenen)
- de catecheet (iemand van het pastorale team of een ander deskundig

geacht persoon)

- de pastoor (bij gelegenheid van voorbereiding op een viering)

De persoonlijk begeleider

De persoonlijk begeleider (doopborg), is een parochiaan en als zodanig de catechumeen het meest nabij, een eerste gesprekspartner, een vertrouwenspersoon. Hij / zij wordt gekozen door de pastoor (c.q. leden van het pastoraal team) in overleg met de catechumeen. De taken van de persoonlijk begeleider zijn:

- samen met de pastoor (of een van de andere leden van het pastoraal team) een traject uitstippelen voor de catechumenaatsweg
- het voeren van gesprekken over geloof en leven met de catechumeen
- het (mee) voorbereiden (en verzorgen) van catechese-bijeenkomsten
- het helpen kennismaken met de geloofsgemeenschap
- het helpen bij de voorbereiding van de liturgische vieringen

De diocesaan verantwoordelijke

Er is iemand verantwoordelijk gesteld voor het catechumenaat in het bisdom. Hij / zij vormt een aanspreekpunt voor de parochies en coördineert de diocesane bijeenkomsten.

Ontvangst van de catechumeen in de parochie²

- Iemand biedt zich aan om gedoopt te worden. Hij / zij neemt contact op met de pastoor of een van de andere leden van het pastorale team of het parochiesecretariaat. Met wie een geïnteresseerde ook contact opneemt, deze geeft de vraag door aan de pastoor.
- De pastoor voert één of meerdere gesprekken met de kandidaat. Samen klaren ze de doopmotivatie uit, om hem / haar al dan niet te aanvaarden voor het catechumenaat.
- Als de kandidaat aanvaard wordt, vult de pastoor het formulier 'opname in het catechumenaat' in en stuurt dit naar het bisdom voor registratie in het catechumenenregister. Vervolgens wordt er contact opgenomen met de pastoor om, indien gewenst, behulpzaam te zijn bij de aanvang en invulling van het catechumenaat.
- Bij het uitstippelen van de catechumenaatsweg wordt er rekening mee gehouden dat doopkandidaten heel verschillend kunnen zijn door persoonlijke levensomstandigheden, afkomst, godsdienstige en culturele achtergrond ... Er wordt maatwerk gevraagd.
- De begeleiding en vooral de verwelkoming van de catechumeen is een verantwoordelijkheid van de hele geloofsgemeenschap. Opdat de geloofsgemeenschap deze verantwoordelijk ziet en kan opnemen, is het nodig dat ze regelmatig wordt ingelicht over het catechumenaat (bij gelegenheid van één van de vieringen van de catechumenaatsweg), de betrokkenheid geconcretiseerd wordt door gebed of voorbede voor de catechumeen en ze de periode van Veertigdagentijd- en Paastijd van harte meebeleeft. Via website, posters en flyers kan interesse voor het catechumenaat gewekt worden en contactgegevens om zich aan te melden.

Voor 'de werving' is beschikbaar:

- (jaarlijks) een eenvoudige maar uitnodigende poster en flyer; te verspreiden in de Advent

² Formulieren en handreikingen zijn beschikbaar op de website van het bisdom: www.bisdomdenbosch.nl/vorming

APPENDIX

In de parochie komt het wel eens voor dat mensen met een specifieke vraag komen in verband met het ontvangen van één of meerdere initiatiesacramenten, terwijl zij strikt genomen geen catechumeen zijn.

Kinderen die gedoopt worden in aanloop naar de eerste Communie en het vormsel van leeftijdsgenoten

Naar aanleiding van de eerste Communie (en soms het vormsel) van leeftijdsgenoten van kind, gebeurt het regelmatig dat ouders beseffen dat zij hun kind (bewust) niet hebben laten dopen, maar dat op dit moment wel willen. Samen met hun kind stellen zij de vraag aan de parochie of het kind alsnog gedoopt kan worden. Dit is een kans om met het kind én de ouders op weg te gaan.

Het is belangrijk dat het kind op zijn niveau wordt aangesproken en voorbereid. Ook met de ouders kan de pastoor of de werkgroep op weg gaan naar het doopsel van het kind.

Om de voorbereiding zo zinvol mogelijk te maken is het aan te raden om de inschrijving van de eerste Communie (of vormsel) tijdig te organiseren. Zo kan men lange tijd voor de eerste Communie (vormsel) te weten komen wie nog niet gedoopt is.

Informeer bij het diocesaan vormingscentrum naar mogelijkheden voor geloofsvorming in de parochie

R.K. – gedoopte volwassenen die gevormd willen worden

Volwassenen die R.K. gedoopt zijn, vragen regelmatig naar het vormsel. Dit kan zijn op weg naar het kerkelijk huwelijk of wanneer zij dooppeter of – doopmeter willen worden. Voor hen dient een programma op maat uitgewerkt te worden, zeker als enige vaart gewenst is.

Soms wordt de vraag naar het vormsel gesteld vanuit persoonlijke bewustwording en wens om de initiatie te voltooien, als logische stap op hun geloofsweg. Deelname aan de catechese voor de doopkandidaten kan dan een passend antwoord zijn. Deze kandidaten worden

uitgenodigd om het vormsel te ontvangen tijdens het hoogfeest van Pinksteren in de kathedraal.

Beschikbaar is:

- *formulier 'aanbeveling voor vormsel', 'aanvraag verlof toedienen van vormsel'*
- *een schema ten behoeve van uitstippelen persoonlijk traject*
- *een handreiking voor vormingsbijeenkomsten*

In een andere christelijke kerk gedoopte, die graag tot de katholieke gemeenschap wil behoren

In een verkennende fase wordt met de kandidaat gesproken over motivatie en de weg die men al gegaan is, in het geloof en in de kerk.

Aansluitend wordt een passend traject uitgezet in de parochie.

Deze christenen worden uitgenodigd voor de Pinksterviering in de kathedraal. Als een christen uit de Oosterse ritus of uit de Reformatie in de katholieke Kerk wenst opgenomen te worden, dan volstaat de belijdenis van het katholiek geloof. Wie tot de Oosterse ritus behoorde, heeft bij het doopsel ook al het vormsel ontvangen. Zij die het vormsel nog niet hebben ontvangen, worden in de vieringen van de opname in de volledige gemeenschap van de R.K.-Kerk, ook gevormd.

Beschikbaar is:

- *formulier 'aanbeveling' voor het vormsel'*
- *een schema ten behoeve van uitstippelen persoonlijk traject*
- *een handreiking voor vormingsbijeenkomsten*

Gedoopten en gevormden die als volwassenen het christelijk geloof willen (her)ontdekken

Het is belangrijk om voor deze groep een specifiek aanbod te hebben. Ondanks het feit dat deze mensen sacramenteel geïnitieerd zijn, voelen zij de nood aan om 'opnieuw' in het christelijk geloof geïnitieerd te worden. Initiatieven zoals 'Opnieuw beginnen' willen deze mensen de kans geven om een nieuwe start in hun geloofsleven mogelijk te maken.